

učitelju. Živio Slomškarija! Živio novodobni katoliški učitelj! Živio stranka s polnim korupcijskim! Pereat lakota in draginja! Naj živi korupcija! Slava dr. Lampetu! Živio katoliški terorizem!

Vi pišete, da je baje g. dr. Krek o neki priliki izjavil: „Zveze, ki bi šle za tem, da se najkaki osebi pomaga do kake časti in službe, so nemoralne in obsodbe vredne.“ Da, da, gospod urednik, g. dr. Krek je demokrat in politik, ki pove marsikatero pametno. Jaz tega moza spoštujem; ko ga slučajno srečam, snamem spoštljivo svojo čepico, ker klobuka ne zmorem več, njemu na čast. Kaj pa pomaga, če on pove več pametnih, ko se pa nobeden noče držati njegovih nasvetov. Kar ima on za nemoralno, ima g. dr. Lampe za moralno v „Slovenec“ in „Domoljubu“. Ali niste brali v teh listih, da niti solda ne dobi učiteljstvo, dokler ne bo klečepal pred njimi v prahu — dokler ne postanejo vsi do zadnjega Slomškarija? (Konec.)

Življenje, šola in narodnost.

Temeljni zakoni stvarnosti veljajo tudi za razvijanje v pravstvenem oziru; pojmi in pravila pravstvenosti se morejo kakor v naravi razjasnjevati. Zato je važno, da veda in znanje ne delata blaginje, temveč jo kakor narava le spoznavata. Onidve s naravo ne pripisujeta pojmov in pravil jedru, temveč le poudarjata in spoznavata že obstoječe zakone. Trdi se od njih, da izhaja pravstvenost iz razuma ali kakega drugega stvarnega principa; veda je na stališču, da se pravstvenost sama iz sebe izpopolnjuje in določa ter je tako učiteljica posamezniku kakor vsemu človeštvu. Celo veliki misleci se niso zbal kritike in popravljanja dela šole in izkušeni mnogih človeških rodov. Veda pa je v tem tako malo opravičena kakor h kritiki obstoječih živili in rastlin. Njena naloga je povsod enainista, namreč v lastnem bistvu z opazovanjem, ki je z njim, je dano ljudem poiskati obstoječe pojme in zakone. Zapazimo li v časopisu ali knjigi kritiko pravnih zadev, tedaj imamo pred seboj obstoječ člen pravnega napredka, nikakor pa del vede ali znanosti. Ta člen pravnega napredka, ki je potom agitacije strank, po katerih se avtoritete določajo, sposoben izpremeniti s svojimi ukazi obstoječ položaj, sloni ponajveč na koristi in škodi; zato ni v krogu pravstvenosti. Če omahuje javno mnenje in se strankarska protislovja cepijo, je gotovo znamenje, da se nova pravstvenost še-le pričinja. Veda in znanost nimata naloge za uresničenje pravstvenosti, ker nista ne avtoriteta ni vzgojiteljica naroda. Onidve sta le golo znanstvo, ki kaže delajočim ljudem in avtoritetam le poti, ki se po njih dospe najgotoveje do uresničenja smotrov, torej tudi do uresničenja v pravstvenem oziru. Znanje samo v svojem delokrogu ne more biti deležno tega opravičila.

V nasprotnem se je napredek v izobrazbi v najnovejšem času dvignil v to, da bi znanost povzdignil v zakon. Zapovedi avtoritet so v začetku veljale za posamezne slučaje. Polagoma so si pridobile bolj obširen značaj in v najnovejšem času se je uredilo večje množine z enim postavnim dejanjem. To pa se ni zgodilo brez podpore od strani znanosti, in delo samo si je moralo privzeti znanstveni značaj. Samonasebi nasprotuje to početje naravi avtoritet in pojmu pravstvenosti. Hotenje in velevanje je kakor bistvo svoje narave določeno gotovo na enoinisto. Šplošno hotenje nasprotuje naravi hotenja in zato pove kdaj preveč kdaj premalo. Postavodajalec je s tem prisiljen pospeti se do načel, ki ne prekoračijo mnogovrstnega narodnega življenja in zato celo mnogokrat škodujejo. Pridružujejo se nasledki, ki jih postavodajalec ni hotel. V največ krajih se postopa tako zaradi potrebe enotnosti, preglednosti in trdnosti prava, četudi se pri takih zakonih pojavlja razočaranje v upanju po uspehih. Medtem, ko mora postavodajalec svojo zapovedujočo moč prirediti oblikam in pravilom znanosti, se ta dvigne nad njega s svojo kritiko. Tako nastane zmes obojih stališč, ki otežuje nalogo postavodajalec in znanosti. Iz tega se razlaga zapostavljanje znanosti zaradi postavodajalne moči in nasprotno sovražno postavodajalno stališče zaradi znanosti. Dalje.

Saniranje deželnih financ.

Ker je s tem vprašanjem združeno tudi vprašanje učiteljskih plač, poročamo, da je bila pri finančnem ministru seja, katere so se udeležili zastopniki vseh deželnih odborov. Finančni minister jim je predložil nov načrt, po katerem bi se dežele tudi znanprej — in sicer od 1. januarja 1910 do konca 1917 — odrekale doklad na osebni dohodninski davek, nadalje pa tudi od začetka prihodnjega leta deželnih doklad na pivo. Pivna doklada bi se imela poddržaviti in pristeti pivnemu davku. Deželam bi se pa odkazali prebitki iz osebnega dohodninskega davka. Državni davek na žganje bi se zvišal; za sedaj misli finančni minister ostati pri tistem zvišanju, ki ga je predložil Korytowski, namreč 50 vin. pri litru; toda v finančnem ministertvu se izdelujejo načrti, po katerih bi se ta davek zvišal celo za 90 vinarjev, to je za 100 odstotkov ter bi se uvedel tudi državni monopol na žganje. Tudi državni davek na pivo bi se zvišal za več kakor za deželno doklado, namreč od 34 na 70 vinarjev. Iz teh dohodkov bi se deželam odkazalo 105 milijonov, ki bi se razdelili tako: Polovica po prebivalstvu, četrtina pa po konzumu špirta. Po tem načrtu bi dobile posamezne dežele:

Nizja Avstrija . . .	18,372.500 K
Gornja Avstrija . . .	3,431.000 „
Saleburško . . .	1,277.500 „
Štajersko . . .	5,221.500 „
Koroško . . .	1,854.500 „
Kranjsko . . .	1,986.000 „
Trst . . .	7,740.000 „
Istra . . .	671.000 „
Goriško . . .	555.000 „
Tirolsko . . .	2,547.000 „
Predarlberško . . .	405.000 „
Češko . . .	31,114.000 „
Moravsko . . .	11,890.000 „
Šlezsko . . .	3,361.500 „
Gališko . . .	18,664.000 „
Bukovina . . .	1,986.500 „
Dalmacija . . .	826.500 „

Ker bi pa Moravska, Šlezija in Koroška manj dobili, kakor po Korytowskem in ker potrebuje tudi Kranjska večjo subvencijo, bi finančni minister dovolil za te dežele še 1 milijon, ki bi se razdelil. Skupni odkaz deželam, ki bi zdaj znašal 105 milijonov, bi se vsako drugo leto zvišal za 2 milijona in sicer do leta 1917, tako da bi skupno zvišanje znašalo 18 milijonov kron. Tudi zvišani znesek bi se razdelil deželam po enakem ključu.

Zastopniki deželnih odborov niso kaj preveč navdušeni za ta načrt, zastopniki Češke in Moravske so ga celo odločno odklonili. Finančni minister ga pa hoče na vsak način vložiti v zbornico.

Socialni demokratje so odločeni na vsak način preprečiti vladno finančno predlogo. Pravijo, da so od vlade predloženi novi davki atentat na žepe delavskega ljudstva. A tudi deželni odbori so po večini proti. Češki in Moravski deželni odbor sta že stopila v dogovor glede skupnega postopanja. Za vlado bi utegnil nastati kritičen položaj. Ker poteče s 1. septembrom provizoričen zakon o špirtu, mora do takrat stopiti v veljavo kaka nova določba.

Šolo bo rešil — šnopsar! To je mogoče samo pri nas!

Država in izobrazba njenega ljudskošolskega učiteljstva.

(Konec.)

Pedagoška sekcija društva „Komensky“ prireja podrobni učni načrt za srednje šole*) in pedagoško akademijo. Pri tem delu podpira to sekcijo najizdatnejše društvo „Spolek českých profesorů“, ki se že precej časa bavi s tem vprašanjem in je že tudi doseglo prav lepe uspehe. Pri izdelovanju podrobnega učnega načrta za pedagoške akademije sodelujejo poleg priznanih pedagoških strokovnjakov tudi ljudskošolski učitelji, ki so znani praktiki, zakaj te akademije morajo odgovarjati potrebam ljudskošolskih disciplin.

*) O prenosni srednjega šolstva je objavil zanimivo razpravo v letošnjem „Pedagoškem letopisu“ g. dr. J. Tominšek. Op. pis.

Pravna sekcija se peča z vprašanjem, po kaki postavni poti se bo morala izvršiti reforma teh šol.

Seveda bo ta sekcija pričela s svojim prvim delom šele takrat, ko predloži prva sekcija svoj elaborat: zakaj na podlagi tega dela bo mogla pravna sekcija navesti izpremembo onih zakonov, ki so potrebni v doseg predlaganih reform. Glavna naloga te sekcije bo pa ta, da poskrbi za potrebno popularizacijo teh reform, da obvesti napredne stranke deželnih in državnih zakonodajnih korporacij, da uravnavajo svoje delo in svoj nastop v smislu teh sklepov.

In slednjič nastopi na pozorišče teh reform še organizatorska sekcija. Nji pripada naloga, zbuditi v vseh slovanskih učiteljskih društvih smisel za tako reformo, navajati društva v agitacijo, da tudi ona delujejo v svojem delokrogu za uresničanje teh reform, da se slednjič mobilizuje ves napreden element širne Avstrije, ki bo zahteval kategorično po svojih legitimnih zastopnikih reformo teh šol, ki naj se izvede v resnici, a naj ne ostanejo le na papirju in na programu vsakokratnih ministrskih predsednikov, ki so sicer pred javnostjo polni najbolj demokratiških nazorov, a v svoji pisarnici najhujši birokratje.

Ako nas razna znamenja ne varajo, mora prejalisej priti do potrebnih reform naših e. kr. učiteljšč. Sicer smo dosegli že malo, prav malo reformo na tem polju pri zadnji srednješolski enketi*) a to je le malenkost. Toda vedno pogostejši glasovi teh ali onih zastopnikov v raznih korporacijah po zahtevi preosnovanja ljudskega šolstva in velikanski napredek na gospodarskem kakor tudi kulturnem polju posameznih narodov bodo slednjič prisilile tudi avstrijsko vlado, da stopi s svojega visokega prestola ter skliče v to potrebno enketo. Nemčija — naša „zvesta“ zaveznica — in naš vzor v vseh zadevah, se že dokaj časa prav resno bavi s tem vprašanjem, zakaj ni še pozabila leta 1866., ko je nemški učitelj premagal Avstrijo...

Kako resno se bavi Amerika in kako resno se bavijo razne evropske države ravno s preosnovanjem svojih učiteljšč, je temeljito pojasnil znani propogator te ideje, profesor dr. Drtina, v 19. letniku znane revije „Pedagogické Rozhledy“.

In da slednjič tudi Avstrija ne bo mogla več ostati gluha in slepa za to vprašanje, smo trdno prepričani. Sicer se bo našlo mnogo, mnogo zaprek, našle se bodo reakcionarne stranke, ki se bodo upirale z vsemi svojimi močmi taki reformi, a kakor je zmagała preosnova volilne reforme, čeravno se je zdela ta zahteva nekaka utopija — tako bo tudi prodrla zahteva po reformi, in sicer zdravi reformi učiteljšč in ljudskega šolstva.

Da je tudi slovensko napredno učiteljstvo stalo vedno na strani onih, ki zahtevajo izpopolnitve izobrazbe ljudskošolskega učiteljstva, pričajo dovolj jasno razne razprave in resolucije, ki so bile na dnevnem redu „Zavezinih“ zborovanj.

Naša deviza bodi: Ljudskošolskemu učitelju vstop na vseučilišče! — a.

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodonošno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani. registrirana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca aprila: K 72.709.20.

Naznanilo. Kdor želi od zadruga kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštinih znakih. Na prošnje brez vpošiljate navedenih znamk se ne odgovarja.

Uradne ure: Vsak četrtek od 1/2.2.—1/2.3. popoldne in vsako soboto od 6.—7. zvečer.

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

Jubilejska Samopomoč. Zaključek letnega računa je tu, zato prosim, da se mi zastanki vpošljejo. Vsakemu sem poslal terjalnico in položnico, ali deset se jih še ni odzvalo; naj to zdaj store.

Trošt, t. č. predsednik.

*) Str. 96 „Ped. letnik“ 1908.

Kranjsko.

Socialni odsek Ljubljanskega učiteljskega društva je priredil v četrtek, 29. aprila za ljubljansko učiteljstvo izlet na Zeleni hrib. Pri ti priliki si je ogledalo učiteljstvo vzorno urejeno sladarno G. Auerjevih dedičev, v kar je rade volje privolil nje lastnik g. dr. Ivan Oražen.

Pod vodstvom sladjarja, g. Tesareka vlega Čeha, smo videli, kako se iz ječmena prireja slad, ki se iz njega kuha pivo. Na razna vprašanja nam je dal g. Tesarek strokovnjska pojasnila. Uvideli smo, da si prizadeva pivovarna G. Auerjevih dedičev variti izborno pivo, ki lahko konkurira z vsakim tujim izdelkom.

G. dr. I. Oražnu in g. Tesareku bodi izrečena tem potom najtoplejša zahvala.

Udeležba pri izletu ni baš bila sijajna. Ni nas bilo mnogo, a bili smo zbrani tovariši enega duha in vneti za napredek in izobrazbo. Tisti, ki jih ni bilo, so znova pokazali, da jim ni mari nadaljna izobrazba, nimajo pa tudi smisla za edinstvo med učiteljstvom. Posebno naše čislane tovarišice so se odlikovale s svojo odmostnostjo. Prišla je samo ena, gospica Mehletova, in sprejeli smo jo radostnim srcem, saj je pokazala, da je naša in ji izraza kolegijskost in izobrazba niste le fraza. Čast ji! — Po ogledu sladarne se je razvila neprisiljena zabava, in se je izrekla marsikaka resna, pa tudi vesela beseda.

Socialni odsek Ljubljanskega učiteljskega društva se je z vnešmo lotil težavnega dela za socialni in gmojni napredek ljubljanskega učiteljstva. Prirejal bode poučne izlete v razna podjetja, pa tudi v naravo, da si učiteljstvo razširi obzorje in razvedri duha. Prirejal bode pa tudi po možnosti v bližnji ljubljanski okolici nedeljske izlete za učiteljske rodovine, da se tudi naše rodovine spoznajo med seboj. Vsi izleti se pravočasno naznanijo v „Učiteljskem Tovarišu“.

Socialni odsek.

Prvi sestanek učiteljstva radovljiškega okraja bo dne 13. t. m. na Bledu, in sicer ob 3. uri v tamošnji šoli.

Ker bodo na vzporedu razne zanimive točke, se vlijudno vabijo vsi, ki so dobre volje. O d b o r.

Učiteljsko društvo za šolski okraj Rudolfovo zboruje v četrtek, dne 13. maja l., ob pol 11. uri dopoldne v dekliski šoli v Rudolfovom po naslednjem dnevnem redu:

1. Ob 40 letnici drž. šol. zakona, govori tov. Fr. Potokar.
2. O fonetiki, predava vodja gluho-nemnice gosp. Fr. Germ.
3. Poročilo odbora o delovanju v minulem poslovnem letu.
4. Volitev novega odbora.
5. Volitev delegatov za „Zavezino“ zborovanje.
6. Slučajnosti.

Vse točke dnevnega reda so jako važne, zato pričakuje polnoštevilne udeležbe o d b o r.

Društvo učiteljev in šolskih prijateljev za logaški okraj ima svoj redni občni zbor v četrtek, dne 13. maja 1909 ob pol 10. uri dopoldne v šoli v Gorenjem Logu, za naslednjim vporedom:

1. Predsednikov nagovor.
2. „Narečje in književni jezik“, predava e. kr. profesor g. dr. Fran. Ilesič.
3. „K reformi deželnih šolskih zakonov“, predava tovariš nadučitelj Ivan Bezeljak.
4. Tajnikovo in blagajnikovo poročilo.
5. Volitev novega odbora.
6. Predlogi in slučajnosti.

Častna dolžnost vsakega člana je, da se udeleži občnega zbora.

Imenom odbora

Leop. Punčuh, t. č. predsednik.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za laški okraj. Vršim nalogo sodobnega kronista, ko vam naznanjam, da je naše učiteljsko društvo dne 3. marca 1909 zborovalo na Laškem z dobro udeležbo in z vrlo uspešnim vzporedom.

Načelnik je v vnesenih besedah opozoril na praznovanje 40 letnice obstoja našega društva in tudi storil svojo častno dolžnost glede opomina na bližajoče se deželnozborske volitve. — Izmed obravnavanih dopisov omenjamo onega „Štaj. učit. zaveze“, tikajoč se koncerta priložnosti zborovanja dične „Zaveze“ v Mariboru. Pevec se naj prijavi v povodji tov. Vrečarju, proseč pesmi, ker časa je le malo do 15. avgusta.

Priznavalno pa moramo pohvaliti poročilo tov. gđ. Riegerjeve, ki je z vestno marljivostjo preštudirala literaturo o seks. vprašanju v ljud. šoli „kdaj in koliko in kaj se naj izstopivšim učencem pove o drugem spolu“. Večina avtorjev je za to, da se tozadevni pouk izvrši po materah, oziroma očetih in le izjemoma v danih slučajih po učit. oseboju v prisotnosti staršev. — Aplavz.

Nato poroča tov. načelnik kot zastopnik učiteljstva v okr. šol. svetu o zaupni svoji nalogi. Iz njegovega izvajanja smo se prepričali,